

na die post Vespertas lavaretur Crucifixus aqua, et vino, de quo biberent quicumque communicaverant. Post Crucis adorationem in quadam sepulchro recondebatur, et interim cantabatur antiphona, *Sepulto Domino.*

CAPUT XII.

De Sabbato Sancto.

I. Seitissime adnotat Grancolas in Breviarium Romanum cap. LXIV. mysticam Jesu Christi requiem in sepulchro, descensumque ad inferos, tempus videlicet, quo eius anima a corpore separata fuit, seu Mysterium sepulturae, hodierna die celebrari ab Ecclesia, die scilicet Sabbati Sancti, cuius solemnitatem Sanctus Gregorius Nazianzenus in Oratione XLIII. confinium sepulturae, et resurrectionis Jesu Christi, iure ac merito appellat. Atque ut a prima ordiamur caeremonia Sabbati Sancti, cantatis horis, extinctisque usque ad principium Missae, quae sunt super Altare, candelis, extra Ecclesiam ignis e silice extunditur, quo carbones incendantur. Sacerdos novum ignem, et quinque incensi grana Cereo infigenda benedicit. Constans et perpetua fuit Ecclesiae disciplina, ut nulla re utatur, quin eam prius benedixerit. Per benedictionem novi ignis ex antiquo instituto incipitur hodiernum officium, licet non in omnibus Ecclesiis olim in usu esset. Illud plane constat, per vetustum fuisse ritum, accendendi sero novum ignem pro lampadibus, et cereis qui ardere debebant ad officium Vesperarum; quod cum singulis diebus fieret, propterea officium Vespertinum appellatum est *Lucernarium*, atque ita etiam a S. Hieronymo in *Epistola ad Laetam* appellatur, quod nempe circa Vesperam lampadas accenderentur. Octavo saeculo nulla erat in Ecclesia Romana huiusmodi benedicendi ignis caeremonia, quae tamen alibi iam tum viginisse deprehenditur ex Zachariae Papae Epistolis ad Bonifacium Episcopum Moguntinum apud Baronium ad ann. Christi 751. quibus Sanctus ille Pontifex ait eam

fuisse consuetudinem, ut Feria quinta ternae lampades accenderentur, quae arderent usque ad Sabbathum Sanctum, atque in eo, qui secretissimus esset Ecclesiae locus, ponerentur: Leo IV. anno 847. creatus Pontifex Homilia de Cura Pastorali. In Sabbatho, inquit, *Paschae, extincto veteri, novus ignis benedicatur, et per Populum dividatur.* Extant monumenta, quae probant morem, in Ecclesia Romana fuisse, e percuesso silice excutiendi ignis Feria quinta, ut constat e primo Ordine Romano. Thomassinus de dierum Festorum celebratione Lib. 2. cap. 14. ostendit, consuetudinem fuisse quarundam Ecclesiarum, ut quotidie ignis in eum modum, praesertim vero die Sabbathi, at solempni caeremonia Sabbatho Sancto excuteretur, quae consuetudo ineunte saeculo XI. ad solam Sabbathi Sancti diem contracta fuit. Et Pouget in *Institutionibus Catholicis* tom. 1. pag. 847. tum quod hactenus diximus confirmat, tum etiam causas affert eiusmodi caeremoniae. Itaque eam proponit quaestionem, cur hodie sit solemniter benedictio ignis recens excussi e silice? Atque ita respondet: *Hic est vestigium antiquitatis. Olim excutiebatur quotidie ignis e silice ad accendenda Ecclesiae luminaria, et fiebat prius ignis benedictio. Solempnitas hac die agitur huius ignis benedictio, quia ignis ille e silice excussus videtur Christi recens ex mortuis suscitati typum ferre.*

II. Quis tamen fuerit Auctor Arundinis, et cui saeculo referenda sit eius origo, penitus ignoratur. Bissus lit. A. num. 460. §. 4. cum multum de origine talis Arundinis quaesierit, fatetur se nihil invenisse. Martene de antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis ubi erudite satis suo more disserit de Ritibus Officii huius diei, nullum verbum facit de origine huius Arundini. Sed utecumque sit de tempore quo eiusmodi instituta sit caeremonia, profecto eam vetustam esse constat. In Ordine Romano Cardinalis Cajetani haec habentur: *Dianus iunior accipit Arundinem trium cubitorum.* Idem legitur in Ordine Romano Amelii, et in manuscripto Pontificali Apameensis Ecclesiae. Gayantus trium cande-

larum mysterium ita explicat: *Candelae in calce unum quid esse deberent, et deinde distingui in tres, ad designandum Mysterium Unitatis et Trinitatis Dei:* idque eo confirmatur etiam, quod dum quaelibet e candelis Trianguli accenditur, dicitur *Lumen Christi: Deo gratias:* et, ut bene advertit Thomassinus de dierum Festorum celebracione Lib. 2. cap. 14. n. 7. in Trinitatis honorem cereum in tres divisum accendimus, rati nos Jesu Christi lumine fusos Trinitatis penitiora Mysteria nosse.

III. Benedictio Cerei Paschalis pervetusta est in Ecclesia, eamque institutionem Zosimo Papae tribuunt Amalarius, Lib. *De divinis officiis*, cap. XVIII. vulgatus Alcuinus, Rabanus, Valafridus Strabo, Micrologus, Honorius Augustodunensis, Rupertus Abbas Tuitiensis, aliquique Auctores, atque varii antiqui *Libri Missales*. Sed antiquorem Zosimo suisse eius institutionem putant nonnulli, inter quos Jacobus Eveillon in suo Libro, de *processionibus Ecclesiasticis*, cap. XIII. ex Prudentio, qui de eo hymnum composuit, docet inter alios Pagius in laudati Zosimi vita, num. X. additique num. XI. hanc Cerei benedictionem cecinisse S. Augustinum, cum adhuc Diaconus esset, ut legitur in *Sacramentario Gallicano* a Mabillonio Tomo I. Musei Italici publicato. Paschalis Cereus benedici, atque incendi solebat cum duobus parvis aliis Cereis, qui ab illo accendebantur, ad denotandos iuxta Belethum, Sanctos veteris, ac novi Testamenti, quia tam videlicet hi, quam illi omnes per Christum sunt illuminati vel ad significandam doctrinam Apostolorum, et Prophetarum, qui cum Christo in doctrina concordant. Eadem haec, aque alia plura notat in eum ritum Durandus, qui etiam ait, in quibusdam Ecclesiis praeter primum maiorem Cereum, qui consecrabatur in personam Christi dicentis, *Ego sum lux mundi*, adhiberi consuevit alterum Cereum minorem in personam Apostolorum consecrandum, *quibus Dominus inquit, vos estis lux Mundi*. Advertendum est etiam, quod una cum Cereo benedicebatur lampas, qua Cereus accendebatur, ut in quarto Concilio Toletano traditur: *Lucerna et Cereus*

in *Pervigiliis Paschae*, et legitur etiam in *Missali Mozarabico*, ubi primo habetur sic: *benedictio lucernae*. Cerei paschalis benedictio aut in ambone, vel in choro ad gradus presbyterii, ubi solet columna, cui affigitur, constitui, decantabatur.

IX. Omnem cerei benedictionem Rupertus Abbas pulcherrime explicat *de Divinis Officiis* cap. 28. et sequent. Cereum ait significare Christum reviviscentem, quod probatur etiam ex capite octavo Concilii Toletani IV. iuxta secundam Garziae editionem. Antequam Cereus benedicitur, Diaconus illi quinque incensi grana affigit, ut significetur Christi corpus Josephi ab Arimathaea, et Nicodemus opera aromatibus esse conditum. Quinque foramina ad figuram Crucis in Cereo excavata, quo grana incensi iniiciuntur, quinque Christi exprimunt vulnera. Benedictio Cerei generatim fit a Diacono, etsi reliquae Benedictiones pleraque omnes fiant a Sacerdote. In Ecclesia solum Ravennatensi Cereum ab ipso Episcopo olim benedici consuevit colligitur ex D. Gregorii Epist. 28. Lib. 9. Benedici tamen a Diacono Rupertus Abbas ait, ut significetur, non ab Apostolis Corpus Christi, sed a Discipulis aromatibus esse delibutum; eiusque Resurrectionem Sanctis mulieribus prius, quam Apostolis prænunciata. Vetustissima nos docet Traditio, in more suisse, incidere in Cero Paschali Inscriptiones quasdam, vel ipsi affigere Tabulas, quas Paschales, vel Ecclesiasticas appellabant. In his describebantur Epochae graviores: v. g. creationis mundi, Nativitatis Jesu Christi, et erectionis cuiuscumque Ecclesiae. Ad Cancellarium autem spectabat, hanc Tabulam describere. Ipse aliquando Cantor eandem conficiebat. Adnotavit Menardus, solitos fuisse ponere in fronte Tabulae huius Crucem, et in fine duas hasce litteras Graecas A, et Ω. Porro Christiani utebantur saepe his duabus Litteris, veluti Symbolis Jesu Christi, qui bonorum omnium origo est. Extabant hae tabulae in multis Ecclesiis Remis, Belloraci, Ambiani, atque in non paucis Cisterciensis Ordinis Monasteriis. Dum Cereus benedicitur, interea canitur celebris hym-

nus *Exultet*, quem quidam infirmis ducti rationibus D. Ambrosio, alii multo etiam levioribus argumentis in-nixi, Petro Diacono Cassinensi tribuunt, qui saeculo vi-xit duodecimo. Illud porro constat ex minime dubiis ar-gumentis, ante quadrigentos annos illum hymnum cani in Gallia consueuisse, ideoque probabilius est scriptum esse a Divo Augustino, ut ostendit Martene de antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis. De veteri Romanorum Pontificum consuetudine benedicendi ceras quasdam, quae *Agnus Dei* appellantur, scripsit Benedictus XIV. Lib. 4. de Canonizat. Sanctorum part. 2. cap. 20. num. 12. Illud hic adnotare libet, ritum eiusmodi a quibusdam ad morem illum referri, cum Fidelibus particulae quondam cerae e Paschali Cereo benedicto de-tractae distribuebantur. Durandus Lib. 6. cap. 79. ita testatur : *Hac die Acolythi Romanae Ecclesiae faciunt agnos de cera nova benedicta, vel de cera Cerei Paschalis anni praecedentis admixto Chrismate, qui in Sabbato in Albis in Ecclesiis per Dominum Papam populis distribuuntur.* Vide Meratum, notae in Gavantum; Du Cange, in Glossario verbo *Agnus Dei*; et Baldassarri, *Gli agnus Dei Pontificiū*.

V. Cerei Paschalis benedictionem (1) sequuntur Lectiones ad Catechumenorum instructionem olim recitatae, quae tamen antiquitus praecessisse aliquando videntur, ut observat Martene in Libro: *De antiqua Ecclesiae di-sciplina*. Si pervetustos editos Romanos Ordines inspiciamus, docet nos quidem omnium primus, Capite VII. post Cerei benedictionem dictas fuisse Lectiones non modo latine, verum etiam primo graece. Duodecim nu-mero lectas fuisse in Romana Ecclesia, licet aliis in aliis fuerit ritus servatus, teste Beletho in sua Divinorum Of-ficiorum Explicatione, cap. CVI. Certe quatuor Lectio-nes, et non plures recensent Amalarius Lib. I. cap. XIX. vulgatus Alcuinus, Rupertus Abbas Tuitiensis, Codex Ec-clesiae Turonensis, Ordinarium Lugdunense, Missale Are-

latense, Parisiense, etc. Ritus insuper legendi Lectiones graece, ac latine Romanae Ecclesiae singularis non exti-tit, nam et in Casinensi Monasterio Lectiones olim in Vigiliis Paschae, et Pentecostes graece, et latine legebantur, uti testatur Leo Marsicanus in *Casinensi Chronicō* Lib. I. cap. XXXII. Inter Lectiones Cantica, Tractus, et Orationes, seu Collectae interiiciuntur, quae ad Baptismi Sacramentum respiciunt, cuius administratio erat prima et peculiaris huius diei caeremonia. Lectiones aut in am-bone, aut in medio Chori ad Aquilam seu pulpitum, aut alio loco pronuntiabantur; et quidem a dignioribus de-scendendo ad inferiores. Saltem id communī usu passim receptum fuit, tametsi aliquando, primas lectiones pro-nunciaverint qui in choro sedebarant inferiores. Sed in Ecclesia Romana id praestabant Subdiaconi.

VI. Inter ea, quae sapienter (1) instituta sunt, ut sa-cro maioris hebdomadae tempore Christianorum pietas, ac Religionis cultus magis excitaretur, Baptismalium Fontium benedictio adnumeratur. Basilius quidem Ma-gnus Caesariensis Episcopus Lib. de *Spiritu Sancto* cap. 27. qui ab Ecclesia condita saeculo quarto doctrina, et sanctitate maxime floruit, hanc consuetudinem ab Apo-stolis traditam, et in posteros derivatam testatur; quam Deus etiam certissimis signis palam comprobavit, ut in egregiis Commentariis de gloria Martyrum a S. Grego-rio Turonensi sexti saeculi Scriptore exaratis luculenter continetur. Gregorius etiam Pontifex ob virtutem, ac sapientiam cognomento Magnus, qui vetustissimi ritus ordinem accurate, diligenterque complectitur in suo Sa-cramentario ait, dum ad Fontem proceditur, Antiphona cani interea, *Sicut cervus ut declaretur, Catechume-nos sancto desiderio flagare, ut ad fontem gratiae Baptis-mum perveniant, non aliter quam cervi sitibundi ad fontem aquarum convolant, suam ut expleant sitim.* Quod spectat ad ritus in ipsa benedictione observari so-litos, hi praesertim recenseri possunt, Crucis in aquam

(1) Catalano, *Caeremoniale Sanctae Romanae Ecclesiae*. Liber secun-dus Cap. LVII.

(1) Vide Benedictum XIV, *Institutionum Ecclesiasticarum*.

impressio, insufflacio triplex, Cerei in aquam immersio, chrismatis infusio, aquae benedictae distributio. Illa sane fuit semper, eaque laudabilis Ecclesiae consuetudo, ut quidquid benediceret, Crucis consignatione sacraret. Insufflationem praescribunt S. Gregorius in Sacramentario, Missale Ambrosianum, et Mozarabicum. Huiusmodi ritus meminit Severus Alexandrinus Patriarcha in Tractatu de ritibus Baptismi. Cerei in aquam immersionem meminit S. Gregorius. Chrismatis infusionem institutam in omnibus reperimus Liturgiis antiquis Romanis, Gallicanis, Ambrosianis, atque Mozarabis. In Crucis figuram aqua dividitur ad quatuor mundi plagas, quo significatur, Baptismatis gratiam in Mundum universum diffundendam; praecepit enim Discipulis suis Jesus, ut terram peragentes omnes docerent gentes, sacroque Baptismate abluerent, ut bene notat Mazzinellus in notis ad officium Maioris Hebdomadae pag. 293. In modum itidem Crucis Sacerdos in aquam spiritum suum inhalat, ut cum Cruce Trinitatem conjungat, ut ait Gavantus; Cereum deinde in aquam semel, iterum, et tertio immergebit, et inde tollit, ut Spiritus Sanctus sua plenitudine Fontem impleat, sicut quando descendit in specie Columbae in Baptismo Christi adumbrato in hoc Cereo demerso in aquam: elevatio autem eiusdem Cerei significat effectum Baptismi, qui confert gratiam elevantem a peccato ad Gloriam. In aquam praeterea oleum Catechumenorum, et Chrisma infundit, eaque commiscet, ut indicetur conjunctio Christi per Baptismum cum populis Ecclesiae; quae sunt Gavanti verba.

VII. Esse antiquum ritum (1), ut post peractam benedictionem Fontis, et collatum Baptismum, atque Confirmationem Litaniae mane Sabbati Sancti decantarentur; docet nos pervetustus Ordo I. Romanus. Triplex itaque hac die cantabatur Litania, septena, quina, et terna, sic dictae quod primae invocationes siogulae septies repe-

(1) Martene, *De antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis officiis*. Caput X.

rentur; secundae quinques; ter tertiae. Sabbati Sancti Missa caret Introitu, qui cum Introductio quedam esset ad publicas preces, canereturque interea dum populus conveniret, et ad Altare Sacerdos accederet, ea iam nihil est opus in hac Missa; populus enim iam convocatus cum Sacerdote, et Clero Processioni ad Baptismalem Fontem interfuit, ut videre est apud Meratum. Epistola sumitur ex prima quam scripsit Divus Paulus ad Corinthios, qua recens baptizatos monet, ut resuscitati cum Christo, nulli rei praeter quam caelestibus studeant. Lecta Epistola, Sacerdos canit *Alleluia*, quae a Septuagesima usque ad Pascha omittitur, propterea quod tempus illud poenitentiae, moerori, et luctui addictum est. Evangelium ex primo Evangelistarum Mattheo desumptum, Resurrectionis historiam continet; nec ad Evangelium afferuntur lumina; cum enim nondum se Christus reviviscens conspicuum praebuisse, Fides idcirco adhuc erat obscura, iuxta Alcuinum. Insuper non osculum Pacis in hac Missa, non *Agnus Dei*, non Postcommunio. Gavantus ait, idcirco non dari osculum pacis, quod nondum Apostolus Christus apparuerat, nec dixerat *Pax vobis*. Praetermititur *Agnus Dei*: quia haec nova est adiectio; sunt verba Merati, qui etiam addit ideo Postcommunionem omitti, quod in earum locum suffectae sint Vesperae, quas verius appellari posse ait Gratiarum actionem, quam Officium Vesperarum. Ad hanc Missam novi Baptizati communicebant post Sacerdotem et Clerum, et deinceps totus populus, hoc tamen discrimine, quod Romae in Calicem Sanguinis Jesu Christi, quem bibituri erant, infundebatur lac et mel, dabaturque Neophytis, ut eos tamquam infantes designarent lacte et melle nutriendos: *Quasi modo geniti infantes sine dolo lac concupiscite*. Cum vero ut infantes sugentes ubera eos considerabant, non dabatur illis Christi Corpus, sed Sanguis tantum, qui cum cochleari sumptus e Calice in eorum os infundebatur, deinde porrigebatur illis lac et mel ordinarium. Lac istud et mel benedicebantur Romae in fine Canonis; quae benedictio exstat in Ordine Romano, et in Missa Ratoldi. Ex

tanta sacrorum rituum diversitate et prolixitate Sabbati Sancti factum est olim, ut in Romana Ecclesia vesperae post Missam praetermitterentur, cum iis persolvendis non superesset satis temporis.

CAPUT XIII.

De Paschate.

I. Hebraica vox est *Pascha*, quae *transitum* significat. Praecepit Deus Hebreo populo, ut hoc Festum celebraret, et memoriam maximi beneficii recoleret, cum ex Aegyptiorum servitute fuit erexit. Cum autem hac die Resurrectionis Christi memoria celebretur, propterea huic diei *Paschae* nomen est inditum. Etenim a morte Christus ad vitam rediens, triumphansque de Diabolo, hominibus ab eius servitute, et aeterna morte liberatis, vitae aeternae nobis aditum, devicta morte, reseravit, ut in huius diei Oratione loquitur Sancta Ecclesia. Quidam putant, vocem *Pascha* ductam a graeco verbo πάσχειν, idest *patior*. At communis opinio tenet *Pascha* nomen esse hebraicum, et *transitum*, ut diximus significare. Quae (1) cum ita sint, plurimi semper festus hic dies ceteris quibusque praestantior, est habitus, cuius etiam ea fuit praerogativa, ut, teste S. Augustino in *Epistola LIV.* primam sui originem acceptam Apostolis ipsis referat, unde et festivitas festivitatum, et solemnitas solemnitatum a S. Gregorio Nanzianzeno merito nuncupatur. Eadem doceunt et alii Patres, inter quos S. Leo Magnus Pontifex Maximus Sermone X. *De Quadragesima*, et aliibi, diserte ait: *inter omnes dies, quos multis modis honorabiles habet Christiana devotione, nullum esse excellentiorem Festivitatem Paschali*. Et S. Gregorius Magnus in Homilia XXII. in Evangelia, Paschalem ipsam celebritatem vocat *ceterarum principem, et praestantissimam*. Hanc Festivita-

tem ut maiori cum veneratione celebraret Ecclesia, totos septem et integros dies solemnitati illius antiquitus consecravit, uti constat ex pluribus Synodis. Breve per hos dies usque ad Dominicam Officium recitatur, cui unum tantummodo nocturnum est, idque brevissimum. Cuius brevitatis ratio historica, et naturalis ea est, quod cum Christiani ad multam noctem in Officio et Missa Sabbati Sancti detenti fuissent, et rursus, paullum refectis viribus, ad Officia Divina redirent, nocte iam vertente in diem, pluribus recitandis Nocturnis spatium non suppetebat. Propterea unum dumtaxat satis esse oportuit; isque mos tota hebdomada retinebatur.

II. Introentes in Ecclesiam, ut ex vulgato Romano Ordine didicimus, sese invicem osculabantur, dicentes, *Surrexit Dominus de Sepulchro*. Atque hic fuit ritus Ecclesiae Romanae, et aliarum plurim, ut pacis nempe osculum mane Paschatis porrigeretur. Post matutinum pergere olim consuevit Romae Pontifex ad Ecclesiam S. Laurentii, ad adorandam antiquissimam Sanctissimi Salvatoris imaginem. Porro mos etiam fuit aliquarum Ecclesiarum, ut ante Nocturnum Officium solemnis ageretur Sanctissimi Sacramenti adoratio. In plerisque etiam Ecclesiis, ut notat Grancolas in *Commentario ad Breviarium Romanum*, Lib. II. cap. LXXII. post Matutinum fiebat Officium de Sepulchro, illudque peragebatur in multis Galliae Ecclesiis. Duas in variis Ecclesiis consuevit hac die celebrari Missas, unam scilicet de Festo Resurrectionis, alteram pro baptizatis, notat inter alios Grancolas. In Missa dicitur sequentia *Victimae Paschali*, cuius iure Gavantus ait non satis nobis esse cognitum quis fuerit Auctor: et sane Bellotte in *Observationibus* pag. 417. eam Beato Hermanno Contracto; Herrera vero apud Card. Bonam *Rerum Liturgicarum* Lib. 2. cap. 6. num. 6. Orgero Abatti S. Galli tribuit. Pervetusta est in Ecclesia generalis Communio hac die in Missa, eiusque meminit Gregorius Turonensis in Libro: de Miraculis S. Martini, cap. XIII. ubi ait consuevit tunc invitari populos hac Antiphona, quae cum gravi, et sua-

(1) Thomassinus, *De dierum Festorum celebratione*. Liber secundus cap. XV. et seqq.

vi melodia cantabatur: *Venite, populi, ad sacrum, et immortale mysterium et libamen agendum. Cum timore, et fide accedamus manibus mundis, quoniam propter nos Agnus Dei Patri Sacrificium propositum est.*

III. Antiquus est plane ritus, ut Summus Romanus Pontifex hac die, finita solemnni Pontificali Missa, coronaetur. Nulla publica spectacula, durante Paschatis solemnitate permissa; neque ullae actiones iuridicae; nisi tantummodo exceptis, quae diebus etiam dominicis permittebantur.

CAPUT XIV.

De Rogationibus, et festo Ascensionis.

I. Rogationes, seu triduanas (1) supplicationes ante Ascensionem, instituit S. Mamertus Episcopus Viennensis in Gallia, ut scriptis prodiderunt, Alcimus Avitus, *Homilia de Rogationibus*; Sidonius Apollinaris, *Epistola 14. Lib. 5. et Lib. 7.*; Gregorius Turonensis, *Lib. 2. Historia Francorum*; Aimonius, *Lib. 2. de gestis Francorum*, cap. 20.; Ado Viennensis, et Sigebertus, in suis *Chronicis*; Notgerus, in *vita S. Remacli*, *Lib. 2. cap. 15.* Ordo Romanus, Alcuinus, Amalarius, Valafridus, Micrologus, Rupertus et caeteri. Cum, Vienna Allobrogum terrae motibus, incendiis, aliisque publicis calamitatibus desolata esset, ac incendio potissimum, quo nocte Paschatis an. 469. palatum deflagravit, S. Mamertus tum Urbis Episcopus, Dei iram fervidis precibus placare satagens, ad hoc elegit tres dies, qui praecedunt Ascensionem. Sanctum hunc morem statim ferme Episcopi Galiae amplexati sunt. Ecclesia Romana ceterarum omnium mater, ut alias aliarum nationum omittam Ecclesias, sero eam institutionem amplexa est, et quidem non ante Pontificatum Leonis Papae III. qui, ut testatur in eius vita Anastasius, et Ordericus Vitalis *Lib. II. Historiae*,

(1) Eveillon, *De processionibus. Caput XIII.*

constituit ut ante tres dies Ascensionis Dominicae Litaniae celebrarentur; quamquam Jacobus de Vitriaco *Sermone in Feria II. Rogationum*, id Liberio Papae tribuat. Tardius etiam in Hispania receptas fuisse huiusmodi supplicationes, colligi facile potest ex Libris S. Isidori, de divinis Officiis; in quibus nullam earum fieri mentionem, observat Martene in opere: de *Antiqua Ecclesiae disciplina in divinis celebrandis Officiis*. In Mediolanensi non ante Ascensionem, sed sequenti hebdomada recoluntur.

II. Finis triduanae huius supplicationis est, ut scilicet operibus poenitentiae et precibus assiduis propitiatur Deus peccatis Fidelium, et irae suae flagella ab eis amovent, aeris, et corporum salubritatem, ac frugum ubertatem det, omnibusque Populi Christiani necessitatibus benigne prospiciat, quemadmodum docet vetus Ordo Romanus apud Hittorpium, itemque Amalarius, *Lib. I. cap. XXXVII.*; Honорius Augustodunensis in *Gemma Animae*, *Lib. III.* Ob eamdem poenitentiae causam triduo Rogationum omnibus quibus per aetatem, aut valetudinem liceret, impositum fuisse ieunium, constat plane ex Canonе XXVI. Concilii I. Aurelianensis, cui addi possunt alia complura Conciliorum, et Patrum testimonia. Et quidem in comperto est servatum fere ubique locorum fuisse istud ieunium in illa prima Rogationum institutione. Sed sequioribus saeculis ieunii quadragesimalis observatio his diebus relaxata fuit, et solum retenta abstinentia a carnis ad aliquam poenitentiae speciem. Festivos primi tres istos dies Rogationum fuisse, liquet ex Concilio I. Aurelianensi. Romae nunquam dies istos fuisse festivos, tradit Grancolas in *Commentario Historico ad Breviarium Romanum*, *Lib. II. cap. LXXIV.* Quod autem ponentiae demonstranda causa, et ad avertenda irae Dei flagella, Rogationes instituta sunt, hinc solemnis ante processionem olim cineris benedictio, ac super singulorum fidelium capita impositio non secus, ac in Capite Quadragesimalis ieunii adhibita fuit, testisque huius ritus est pervetustus Codex Salisburgensis. Ritum quoque antiquum fuisse, ut in Supplicatione, seu Processione Ro-

gationum omnes, ipsi etiam laici et saeculares viri, ac mulieres cinere non modo conspersi, et cilicio induiti, verum etiam discalceati incederent, constat non solum ex antiquo Romano Ordine apud Hittorium, sed etiam ex Canone XXXIII. Concilii Moguntini.

III. Deferri consuevit in hac Rogationum Processione Sanctorum Reliquias, ex variis antiquis Synodis liquet, hinc ritus ille passim obtinuit in Ecclesiis Cathedralibus, ut Processiones ipsae incipientur ab Antiphona, *Surgite Sancti*. Plerisque in locis pia consuetudo invaluit flores, et herbas suaveolentes in via spargendi adveniente processione, de qua Baptista Mantuanus celebris Poeta mentionem facit Lib. IV. *Fastorum*. Ex Ritualibus pene omnibus antiquis recentioribusque ritus ille probatur, ut nimirum in Rogationum Processionibus, plures ad varias Ecclesias stations fiant, testaturque id ipsum inter alios Martene in Libro: *De antiqua Ecclesiae Disciplina in divinis celebrandis officiis*, cap. XXVII. num. VIII. et sequenti; in iisque Stationibus, inquit, aut diurnum consuevit persolvi Officium, aut Missam celebrari, aut pias aliquas preces ad devotos animi affectus excitandos accommodatas decantari. Teste Durando, Libro VI. *Rationalis Divinorum Officiorum*, cap. CII. num. 9. in quibusdam locis fit Litania per campos, ut etiam e segetibus daemones expellantur, vel potius ut a Domino conserventur. Praeter consuetas preces, in plerisque Italiae locis Evangelia etiam tum intra, tum extra Civitatem recitari solent, illa scilicet ipsa, quae in Missis Rogationum pronuntiantur.

IV. Ascensionis Domini celebritas ab Apostolis repetenda est, ut affirmat S. Augustinus *Epistola CXVIII*. Augunt et de ipso Festo prisci Patres cum Latini; tum Graeci, quos recenset Grancolas in *Commentario ad Breviarium Romanum* Lib. II. cap. LXXV. itemque variae antiquae Synodi, quarum meminit eruditus Martene in suo opere: *De antiqua Ecclesiae disciplina* etc. Cap. XXXVIII. In Ecclesia Romana solemni profecto ritu celebrari convevit ipsa Domini Ascensio, sicut solemiores anni Fe-

stivitates. Huius diei Officium fere semper ubique idem fuit ac hodie est; Alcuinus collectam citat, quae a nobis dicitur *Concede, ut qui Unigenitum ad Coelos ascendisse* etc. In nonnullis Ordinariis magna cum solemnitate dicitur Nona, quia ea hora creditur Christus in coelum ascendisse. Testatur Durandus in *Rationali Divinorum Officiorum* Lib. 4. cap. 6. primis Ecclesiae temporibus in memoriam Ascensionis Domini Processionem qualibet hebdomada fieri solitam quinta Feria, quae Festorum numero in honorem Sanctorum aucto, sublata est. In huius diei Missa mos erat benedicendi panem, novosque fructus: quarum benedictionum formulas vide apud Martene de *antiqua Ecclesiae disciplina* cap. XXVIII pag. 527. Micrologus cap. 55. jejunium commemorat in Pervigilia Ascensionis. Nunc autem Pervigilium sine jejunio celebratur, propter paschale tempus, ut bene advertit Gavantus sect. 6. Extinguitur autem Cereus die Ascensionis post Evangelium, ut Jesu Christi discessus ab Apostolis significetur. Vide Macrum in *Hierolexico* verbo *Cereus Paschalis*, et Meratum part. 2. tom. 1. in notis ad Gavantum.

CAPUT XV.

De vigilia et festo Pentecostes.

I. Pentecosten cum Paschate siquis comparet, horum Festorum inveniet non dissimilem fuisse Vigiliam, jeunabatur enim Sabbato, vigilabatur, et orabatur tota nocte in Ecclesia. Essetne jejunium liberum, vel ex devotione institutum, an esse tantum pro Catechumenis, et pro iis qui nocte baptizandi erant, non tam facile iudicari potest inquit Grancolas. Sed ex consuetudine praeceptum esse jejunium in pervigilio Pentecostes docet Gavantus tit. *De die Sancto Paschae*. In Ecclesia Romana, et in aliis fere omnibus coepit est Officium a Lectionibus, quae pro Catechumenorum instructione pronunciabantur; idque hora octava, ut innuere videtur vulgatus Ordo Romanus apud Hittorium, cui concinit Joannes